

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 132 Eleştirel Düşünme

8. HAFTA:

İnformel Safsata Türlerinin Örneklendirilmesi: Safsata türlerinden önemli olarak gördüklerimizi sıralayıp açıklayarak örneklendireceğiz. Bu noktada literatürdeki bütün safsataların üzerinde uzlaşmış türkçe karşılıkları olmadığı için orijinal terimler de kullanılacak ve bunların bazılarının karşılıkları verilecektir.

İnformel Safsata Türleri (1):

İki anlamlılık:

Hiçbir kurgucu güvenilir değildir.

Bütün mimarlar kurgucudur (tasarımcıdır).

O halde hiçbir mimar güvenilir değildir.

Burada teknik olarak geçerli bir akıl yürütme var gibi görünse de, anlam olarak bir karışıklık söz konusudur. Dolayısıyla informel bir safsata söz konusudur. Kurgucu sözcüğü öncüllerde farklı anlamlarda kullanıldığından, çıkarılan sonuç geçerliliğini kaybetmektedir.

Deyim muğlaklığı (Amphibolia):

Bir ifade ya da deyim anlamının açık ve net bir şekilde verilmemesinden kaynaklanan safsata türüdür. Sözcüklerin akıl yürütmelerde belirsiz bir şekilde kullanılması ya da aynı iddia çerçevesinde net bir şekilde tanımlanmaması yoluyla oluşur.

Örnek: Eğer sistem çökerse, büyük bir ekonomik kriz baş gösterecektir.

Burada sistem sözcüğü muğlak bırakılmış, sistemden neyin kastedildiği net bir şekilde ortaya konulmamıştır. Hangi sistem? Ya da sistemin çökmesi ne anlama geliyor?

Birleřtirme safsatası:

İki farklı özelliğın ortak bir özellik olarak birleştirilmesi yoluyla ortaya çıkan bir safsata türüdür.

Örnekler: A takımının bütün oyuncularını iyidir. O halde A takımı iyidir.

Bir kaplan insandan daha çok et yer. O halde bütün kaplanlar insanlardan daha çok et yer.

Atomlar renksizdir. Kediler atomlardan oluşur. O halde kediler renksizdir.

Tüm bu örneklerde birleştirme safsata söz konusudur. Tek tek bütün oyuncuların iyi olması ya da çoğunun iyi olması, bir takımı iyi bir takım yapmaz.

Bölme safsatası:

Genel için geçerli ortak bir özelliğın, geneli oluşturan parçalar için de geçerli olduğunun iddia edilmesi yoluyla oluşan safsata türüdür. Birleřtirme safsatasının aksi bir durum söz konudur.

Örnekler: Top yuvarlaktır. O halde topu oluşturan tüm atomlar yuvarlaktır.

Vurgu safsatası:

Bir deyim içinde geçen herhangi bir sözcüğün vurgulanması yoluyla, anlamın değıştirilmeye çalışılması yoluyla kendisini gösteren safsata biçimidir.

Örnekler: Sınıfta gülmeyin! (Hiçbir zaman sınıfta gülmeyin gibi bir anlam çıkıyor.)

Bugün az sinirli. (Sözü edilen kişi her gün çok sinirliymiş gibi bir anlam çıkıyor.)

Değersiz katkılarda bulundu.

İlineksel safsata:

İki terim arasında ilineksel bir bağ kurulması yoluyla ortaya çıkan safsata türüdür. Zorunlu olmayan bir bağın zorunluymuş gibi kullanılması söz konusudur.

Örnek: Bu köpek bir babadır ve sizindir. O halde bu köpek sizin babanızdır.

A dicto simpliciter a dictum sequndem quid:

Basit bir ilkenin bütüne uygulanmaya çalışılması yoluyla yapılan bir safsata türüdür. Yani özel bir genelleştirilmeye çalışılır. Yanlış genellemeler de bu gruba girer.

Örnekler: İnsülin şeker hastalarına iyi geliyor. O halde insülin herkese iyi gelebilir.

Tevrat'ta öldürmeyeceksin diyor. Fakat her durumdan bahsedilmiyor. Bunu istisnasız genel bir ilke olarak düşünemeyiz.

Argumentum ad ignoratia elenchi (Gerçek savın göz ardı edilmesi, ilgisiz sonuç safsatası):

Örnek: Avukatın alkollü sürücüyü savunurken, sürücünün neden olduğu kazayı göz ardı ederek, alkolizmin bir hastalık olduğunu ve müvekkilinin de bndan mustarip olduğunu söylemesi.

Kopya çeken öğrencinin, suçlamayı göz ardı ederek herkesin kopya çektiğini söyleyerek kendisini savunması.

Argumentum ad hominem (Adam karalama safsatası):

Kişinin iddialarını ele almayıp, kişiliğine yönelme yoluyla ortaya çıkan safsata türüdür.

Savı dile getirenin savlarına değil de, kişilik özelliklerine saldırarak savın çürütüldüğü kandırmacası şeklinde görülür.

Örnek: Sigara zararlıdır diyen birisine, ama sen de içiyorsun demek.

Partisini eleştiren gazeticiye, bizim partiyi sevmez, iyi bir adam değildir demek.

Politikacıların vaadleri için, oy almak için böyle konuşuyor demek.